Съюз на математиците в България
Американска фондация за България
Фондация Георги Чиликов

Есенен математически турнир „Академик Стефан Додунеков“

София, 15-17 ноември 2024 г.

София, 2024 г.

Условия, кратки решения и критерии за оценяване

Задача 10.1. Да се намерят всички двойки реални числа $(x;y)$, които са решения на системата

$$\left| \begin{array}{l} (x^2+xy+y^2)\sqrt{x^2+y^2}=88 \\ (x^2-xy+y^2)\sqrt{x^2+y^2}=40 \end{array} \right. .$$

Отговор. 4 решения: $(x;y)=(\sqrt{7}\pm 1,\sqrt{7}\mp 1)$; $(x;y)=(-\sqrt{7}\pm 1,-\sqrt{7}\mp 1)$.

Решение. Първи метод. Тъй като $x^2+y^2\geq 0$, то в дефиниционната област на квадратния корен попадат всички реални $(x;y)$. Събирайки двете уравнения и разделяйки всяка от двете страни на две, получаваме

$$\left(\sqrt{x^2+y^2}\right)^3=64=4^3 \qquad \Longrightarrow \qquad \sqrt{x^2+y^2}=4 \text{ и } x^2+y^2=16.$$

Изваждайки от първото уравнение второто и разделяйки всяка от двете страни на две, получаваме

$$xy\sqrt{x^2+y^2}=24 \qquad \Longrightarrow \qquad xy=24/4=6 \qquad \Longrightarrow \qquad x^2y^2=36.$$

Според формулите на Виет x^2 и y^2 са корените на уравнението

$$t^2-16t+36=0 \qquad \Longrightarrow \qquad t_{1,2}=8\pm 2\sqrt{7}=\left(\sqrt{7}\pm 1\right)^2.$$

Оттук $x,y\in\{\sqrt{7}\pm 1,-\sqrt{7}\pm 1\}$. От съображения за симетрия виждаме, че ако $(x;y)$ е решение, то решения са и $(y;x)$, $(-x;-y)$ и $(-y;-x)$. Тъй като $xy=6>0$, то x и y са с еднакви знаци. Следователно всяка една от четирите възможности за $x\in\{\sqrt{7}\pm 1,-\sqrt{7}\pm 1\}$ еднозначно определя съответното y и така получаваме четирите решения на задачата $(x;y)=(\sqrt{7}\pm 1,\sqrt{7}\mp 1)$; $(x;y)=(-\sqrt{7}\pm 1,-\sqrt{7}\mp 1)$.

Втори метод. От $x^2+y^2=16$ и $xy=6$ получаваме $(x+y)^2=16+2\cdot 6=28$, откъдето $|x+y|=2\sqrt{7}$. Ако $x+y=2\sqrt{7}$, то x и y са корени на квадратното уравнение

$$t^2-2\sqrt{7}+6=0 \qquad \Longleftrightarrow \qquad t_{1,2}=\sqrt{7}\pm 1,$$

и поради симетрията на x и y в този случай уравнението има 2 решения: $(x;y)=(\sqrt{7}\pm 1;\sqrt{7}\mp 1)$.

Ако пък $x+y=-2\sqrt{7}$, то x и y са корени на квадратното уравнение

$$t^2+2\sqrt{7}+6=0 \qquad \Longleftrightarrow \qquad t_{1,2}=-\sqrt{7}\pm 1,$$

и поради симетрията на x и y в този случай уравнението има 2 решения: $(x;y)=(-\sqrt{7}\pm 1;-\sqrt{7}\mp 1)$.

Оценяване. (6 точки) *Първи метод:* По 1 т. за $x^2+y^2=16$ и $xy=6$; 2 т. за $x,y\in\{\sqrt{7}\pm 1,-\sqrt{7}\pm 1\}$; 2 т. за намирането на четирите решения. *Втори метод:* по 1 т. за $|x+y|=2\sqrt{7}$ и $xy=6$; по 2 т. за всеки от случаите $x+y=\pm 2\sqrt{7}$, минус 1 т., ако е изпусната симетрията $(x;y)\to(y;x)$. *И при двата подхода,* ако преобразуванията не са еквивалентни, а само следствени (т.е., $\Longleftrightarrow$ е заменено с $\Longrightarrow$), то се отнема 1 т. при липса на проверка.

Задача 10.2. Даден е неравнобедрен остроъгълен триъгълник ABC, в който AL ($L\in BC$) е ъглополовящата на $\angle BAC$ и M е средата на BC. Нека ъглополовящите на $\angle AMB$ и $\angle CMA$ пресичат AB и AC съответно в точките P и Q. Да се докаже, че описаната окръжност около триъгълника APQ се допира до BC тогава и само тогава, когато минава през L.

Решение. От свойството на ъглополовящата и факта, че $BM=MC$, получаваме

$$\frac{AP}{PB}=\frac{AM}{BM}=\frac{AM}{MC}=\frac{AQ}{QC}$$

и от теоремата на Талес $PQ\parallel BC$. Следователно $\angle BLP=\angle LPQ=\varphi$. Нека ω е описаната окръжност около триъгълника APQ.

Нека ω се допира до BC в точка L'. Тогава

$$\measuredangle L'QP = BL'P = \measuredangle L'PQ,$$

т.е. L' е средата на дъгата $\widehat{PQ}$ от ω. Следователно AL' е ъглополовящата на $\measuredangle PAQ$, т.е. $L' \equiv L$.

Нека $L \in \omega$. Тогава понеже AL е ъглополовяща на $\measuredangle PAQ$, то $PL = LQ$, откъдето

$$\measuredangle PQL = \measuredangle LPQ = \measuredangle BLP = \varphi.$$

Последното означава, че ω се допира до BC.

Оценяване. (6 точки) 2 т. за $PQ \parallel BC$, по 2 т. за всяка от двете посоки.

Задача 10.3. Да се намерят всички полиноми P с цели коефициенти, за които съществува естествено число N, такова че за всяко $n \geq N$, всеки прост делител на $n + 2^{\lfloor \sqrt{n} \rfloor}$ е делител и на $P(n)$. (Тук $\lfloor x \rfloor$ означава най-голямото цяло число, по-малко или равно на реалното число x.)

Отговор. $P \equiv 0$.

Решение. Очевидно $P \equiv 0$ върши работа. Ще покажем, че други P няма. Да забележим, че $\lfloor \sqrt{n} \rfloor = k$ за всеки две естествени n и k, за които $n \in [k^2, k^2+2k]$. Да фиксираме естествено число $m \geq N$ и просто число p. Да положим в горното $k = p - 1 + m$ и да разгледаме интервала $[k^2, k^2+2k]$. Той има дължина $2k > p$, следователно в него съществува естествено число $n \equiv -2^m \pmod p$. Тогава от теоремата на Ферма получаваме

$$n + 2^{\lfloor \sqrt{n} \rfloor} = n + 2^k \equiv -2^m + 2^{p-1+m} \equiv 0 \pmod p$$

Следователно $p \mid P(n)$. Понеже P е полином с цели коефициенти,

$$P(-2^m) \equiv P(n) \equiv 0 \pmod p$$

Така $p \mid P(-2^m)$ за всяко просто число p. Следователно $P(-2^m) = 0$ за всяко естествено число $m \geq N$. Това значи, че $P \equiv 0$, с което решението е завършено.

Оценяване. (7 точки) 1 т. за ясната идея за разглеждане на числа n в интервали от вида $[k^2, k^2 + 2k]$, 4 т. за конструиране на двойки $(n; p)$ от посочения вид и доказване на делимостта, 2 т. за довършване.

Задача 10.4. Дадени са пълен ориентиран граф G с 2024 върха и естествено число $k \leq 10^5$. Ангел и Борис играят следаната игра: Ангел оцветява k от ребрата на G в червено и поставя пул в един от върховете на G. След това двамата правят ходове, редувайки се; Ангел започва. На всеки свой ход той премества пула в съседен връх, след което Борис променя ориентацията на някое от ребрата, което не е червено. Ако в някакъв момент Ангел не може да премести пула, то той губи и победител е Борис. Да се определи в зависимост от G и k дали Борис има печеливша стратегия.

Отговор. Борис има печеливша стратегия при $k \leq 2$ и всякакъв граф G, както и при $k \geq 3$, когато в G няма цикли.

Решение. Ще започнем решението със следните две леми.

Лема 1. Нека G е ориентиран граф с n върха, в който няма цикли. Тогава можем да номерираме върховете му с естествените числа от 1 до n така, че ако за някои два върха x и y с номера i и j съответно има ребро $x \to y$, то непременно $i < j$.

Решение. Ще използваме индукция по n. При $n = 2$ твърдението е тривиално. Нека сега исканото е в сила за всеки граф с по-малко от n върха. Ако допуснем, че от всеки връх в G излиза поне по едно ребро, то бихме получили цикъл, което е противоречие. Значи съществува връх v, от който не излизат ребра. Номерираме него с n, а останалите върхове номерираме съгласно индуктивната хипотеза за графа $G_1 := G \setminus \{v\}$ (понеже в G няма цикли, то и в G_1 няма). Това гарантира, че условието за ребрата в G_1 се изпълнява. Останалите ребра са от вида $u \to v$, но номерът на v е най-големият възможен (n), значи и за тях исканото е в сила. С това лемата е доказана.

Лема 2. Нека G е пълен ориентиран граф с n върха, в който има поне един цикъл. Тогава в G има цикъл с дължина 3.

Решение. Да допуснем противното и да разгледаме цикъл $v_1v_2\dots v_kv_1$ с минимална дължина $k \geq 4$. Ако има ребро $v_3 \to v_1$, то $v_1v_2v_3v_1$ е цикъл с дължина $3 < k$, което е противоречие. Значи имаме реборото $v_1 \to v_3$; сега обаче $v_1v_3\dots v_kv_1$ е цикъл с дължина $k-1 < k$, което отново е противоречие. Следователно в G има цикъл с дължина 3, с което лемата е доказана.

Сега да пристъпим към решението. Ако $k \geq 3$ и в G има цикъл, то съгласно Лема 2 в G има цикъл C с дължина 3. Значи Ангел може да оцвети C и още произволни $k-3$ ребра в червено и да постави пула в един от върховете на C. Понеже Борис не може да промени ориентацията на ребрата на този цикъл, то Ангел може да направи неограничен брой ходове, което го прави победител.

Нека сега е вярно, че в G или няма цикъл, или $k \leq 2$. Ще докажем, че и в двата случая Борис може след краен брой промени (възможно нула) да приведе G в граф, който може да бъде номериран със свойството в Лема 1. В първия случай това следва директно от лемата, остава да го проверим за $k \leq 2$. Да разгледаме червените ребра, които Ангел оцветява. Понеже те двете не образуват цикъл, то можем да номерираме участващите в тях върхове по желания начин. Останалите върхове в G номерираме по произволен начин и докато има ребра от вида $i \to j$, където $i > j$, Борис променя тяхната ориентация. Така получихме пълен ориентиран граф H с върхове числата от 1 до 2024 и ребра $i \to j$ за всеки $1 \leq i < j \leq 2024$. Нека след преместването от страна на Ангел пулът се намира във връх n. Разделяме върховете на H на 2 групи по следния начин:

$$A = \{1, 2, \dots, 1000\};\ B = \{1001, 1002, \dots, 2024\}.$$

Да забележим, че ако ребрата, излизащи от върха, в който се намира пулът (в случая се намира в n) преди хода на Ангел, са само към такива с по-голям номер, то непременно върхът, в който пулът бива преместен, има по-голям номер. Остава да покажем, че Борис може да поддържа това свойство в сила.

Ребрата между двойка върхове от една и съща група са повече от 10^5 и за двете групи, следователно и в двете групи има поне по едно ребро, което не е червено – нека това са $a = a_1 \to a_2$ (респективно от върхове в A) и $b = b_1 \to b_2$ (респективно от върхове в B). Действаме по следния начин:

- ако пулът е във връх от A, променяме b;
- ако пулът е във връх от $B \setminus \{b_2\}$, променяме a;
- ако пулът е във b_2 и имаме реброто $b_1 \to b_2$, променяме a;
- ако пулът е във b_2 и имаме реброто $b_2 \to b_1$, променяме b.

Лесно се съобразява, че исканото се изпълнява при тази стратегия.

Оценяване. (7 точки) 3 т. за пълно описание на случая, в който Ангел печели, 3 т. за пълно описание на случая, в който Борис печели, 1 т. за завършване. При формулиране на стратегията на Ангел според дължината на минималния цикъл на G и отсъствие на Лема 2 се отнемат 2 т.